

DJELOTVORNOST BOŽJE RIJEČI

Lic. Josip KOLANOVIC

U Svetom pismu Božja nam se riječ očituje u svojoj stvaralačkoj snazi. Već sam hebrejski izraz za riječ »dabar« ne označuje neki apstraktni pojam nego je više očitovanje volje i znak prisutnosti onoga koji govori. A kada se Bog očituje, onda je on uvijek na djelu. Božjom riječi je stvoreno nebo i zemlja.¹ Njome se uspostavlja i održava savez Jahvea i Izraela. Bog je daje čovjeku da po njoj spozna tajne,² da živi od nje,³ da ga ona vodi na njegovu životnom putovanju.⁴ Ona je sudac i izvršitelj Božjih planova pa prema tome riječ koja stvara povijest.⁵ Ako se čovjek ne suoblikuje Božjoj riječi, od nje je osuđen.⁶

Imajući u vidu da su sve Božje riječi odraz osobne Riječi, stvaralačka sila Božje riječi najizrazitije je ocrtana u Ivanovu Proslavu: »Sve je po njoj postalo; i ništa što je postalo, nije bez nje postalo. U njoj bijaše Život: život bijaše svjetlo ljudima.«⁷ Sve Božje riječi, rasi-jane tijekom povijesti (usp. Hebr 1,2), vodile su najdjelotvornijoj Riječi — Logosu — Smislu povijesti i glavnom akteru Djela koje je stvaranje započelo, a dobiva svoje dovršenje u vodstvu Duha (usp. Dj 13,2).

Ta Božja riječ, po kojoj je sve stvoreno, poprimila je i oblik naše ljudske riječi koja se usmeno prenosi i koja je u Pismu ostala zapisana. Postavlja nam se pitanje: Da li je, i ako jest, kako je ta riječ Božja, koja se naviješta u zajednici Crkve, djelotvorna?

Sigurno je da je to Božja riječ.⁸ Zato njezina djelotvornost nikada ne prestaje, jer Božja riječ ostaje zauvijek.⁹ Djelotvornost Božje riječi

1. Post 1, 3; usp. Ps 29; 33, 6; 148, 5; Iz 55, 10—11.

2. Jer 1, 9.

3. Usp. Jer 17, 16; Ps 89, 35.

4. Ps 119, 105.

5. H. SCHLIER, »Parole«, u *Encyclopédie de la foi*, III (Handbuch Theologischer Grundbegriffe), Paris 1966 (Ed. du Cerf), 273—299.

6. Mudr 18, 14—16.

7. 1, 3—4.

8. Rim 10, 14; 15, 16; 2 Kor 2, 17; 4, 2; Kol 3, 16; 1 Sol 2, 13, 28; 2 Sol 3, 1; Hebr 12, 25. i dr. usp. u SZ »Riječi Jahvea« Jer 1, 2; Ez 1, 2; Oz 1, 1; Mih 1, 1; Joel 1, 1. Vidio riječi Pisma kao Božjoj riječi više kod H. SCHLIER, *Wort Gottes*, Werkbund-Verlag Würzburg, 1962. Tal. prijevod: *La Parola di Dio*, Ed. Paoline, Roma 1963, 15—44.

9. Iz 40, 8; usp. 1 Petr 1, 23—25.

izričito je istaknuta na više mjesta u Svetom pismu,¹⁰ izražena je u svetoj liturgiji, napose poslije čitanja evanđelja,¹¹ a o njoj govori i dogmatska konstitucija o Božjoj objavi.¹²

Dvostruki je vid spasiteljske djelotvornosti Božje riječi: spoznajni i spasiteljski u užem smislu riječi.¹³

Božja riječ očituje povijest spasenja

Događaji povijesti spasenja i Božji direktni zahvati u povijesti ne bi se mogli *shvatiti i prihvatiti* kao spasiteljski bez proročke riječi izrečene u SZ od odabranih ljudi a u NZ od samoga Isusa Krista.¹⁴ Osnovna i definitivna Riječ koja tumači sva djela spasenja jest Krist — Utjelovljena Riječ u čijem svjetlu dobivaju svoje puno značenje sva djela prije njega i postaju smisleni svi događaji koji će se zbivati nakon njegova Uskrsnuća po njegovu Tijelu — Crkvi.

Osvjetljujući djela, Božja riječ omogućava da ljudi u njima *sudjeluju* kao u *Božjem djelu*. Cilj objave nije naime blio u prvom redu otkrivanje tajni, nego da nam se Bog otkrije i saopći te da tako imamo udjela u božanskim dobrima koja posvema premašuju ljudski razum.¹⁵

Riječju Božjom je nadalje omogućeno čovjeku da uočivši »raspoređaj spasenja«¹⁶ *dublje spozna Boga i čovjeka* i način kako pravedni Bog postupa s ljudima.¹⁷

Isto se tako ne može shvatiti ni ekonomija spasenja od Uskrsa do parazije niti se u njoj može sudjelovati bez Božje riječi koja je osvjetljuje i čovjeku kao razumnom biću omogućuje da je *prihvati*.¹⁸

10. »Uistinu je živa i djelotvorna riječ Božja. Ona je oštrija od svakog dvosjeklrog mača i prodire do rastavljanja duše i duha, zglobova i moždine, i može suditi nakane i misli srčaca« (Hebr 4, 12). »Ponizno prihvatite među vama posijanu riječ Božju, koja može spasiti vaše duše« (Jak 1, 21)). »Zato i mi zahvaljujemo bez prestanka Bogu, što ste, primajući od nas propovijedanu riječ Božju, primili je ne kao riječ ljudsku nego — kao što uistinu i jest — riječ Božju koja i djeluje u vama vjernicima« (1 Sol 2, 13). Ona je »sila Božja« (Rim 1, 16; 1 Kor 1, 18) za spasenje (usp. 1 Kor 1, 21; 9, 22; 10, 33; 15, 2; 2 Kor 2, 15; Ef 1, 13; 1 Sol 2, 16).

11. »Per evangelica dicta delectantur nostra delicta«. »Evangelica lectio sit nobis salus et protectio«.

12. »Po istoj Predaji... se samo Sveto pismo u Crkvi prodornije shvaća i biva bez prestanka djelotvorno« (DV 8, 3). »A tolika je sila i moć u riječi Božjoj da je ona uporište i životna snaga Crkvi, a sinovima Crkve ona je jedrina vjere, hrana duše, čisto, nepresušno vrelo duhovnog života. Stoga za Sveto pismo izvrsno vrijede riječi: »Živa je istinu Božja riječ i djelotvorna« (Hebr 4, 12) »koja ima moć da gradi i daje svima baštinu među posvećenima« (Dj 20, 32; usp. 1 Sol 2, 13) (DV 21).

13. U biblijsko konkretno-egzistencijalnom rječniku i »spoznati« ne označuju tek aktivnost uma koji shvaća ideje nego čin kojim se osoba daje ili prihvaća, ujedinijuje s drugom osobom. Zato je i spoznaja Boga spasiteljski čin. (Usp. G. AUZOU, *La Parole de Dieu, approches du mystère des saintes Écritures*, Paris 1960, 120—122).

14. »Riječima se proglašuju djela i osvjetljuje misterij u njima sadržan« (DV 2, 2). Usp. E. SCHILLEBEECKX, *Approches théologiques I, Révélation et théologie*, Bruxelles (Ed. du Cep) 1965, 12, 37.

15. Usp. DV 6, 1.

16. DV 14.

17. Usp. DV 15.

18. Božja riječ spada na konstitutivni dio povijesti spasenja koji se zbio, ali ona čini mogućim i spasenje koje se sada zbiva po sakramentalnoj ekonomiji. To je u katoličkoj teologiji napose istaknuto na II vat. saboru. U Konstituciji o sv. liturgiji govori se o povezanosti riječi vjere i znakova u liturgiji. To proizlazi iz same naravi sakramentalne ekonomije koja pretpostavlja vjeru kojom zajednica otkupljenih po Kristu i s Kristom upravlja molbu Ocu. Po toj molbi Crkve koja je i molba Krista (7, 2) sakramentalna ekonomija poprima djelotvornost ex opere operantis Christi ili ex opere operato. Vjera je znak združenosti zajednice Crkve preko Krista s Ocem. Ali riječ ujedno i hrane vjeru, jačaju zajedništvo i potiču duše k Bogu da mu iskažu razumno štovanje i obilnije prime njegovu milost (33, 2). Zato se u liturgiji zahtijeva da se obnovi obilnije i prikladnije čitanje Svetoga pisma (35, 1) i to na shvatljivom narodnom jeziku (36). Riječ Pisma se unosi u svetkovanje sakramenta ženidbe, a očekivati je da će se još više unijeti i u svetkovanje ostalih sakramenata (usp. 35, 2).

Božja riječ stvara zajedništvo čovjeka i Boga te se tako omogućuje spasenje

»Iako se Sveto pismo ne može nazvati, kako se katkada htjelo, sakramentom u tehničkom smislu riječi, ne može se nazvati ni samo sakramentalom kao da bi ono svoje učinke proizvodilo »ex opere operantis Ecclesiae«, naime snagom dostojanstva i moći zagovora Crkve. Samim riječima Svetog pisma, koje se čitaju i tumače uz potrebno raspoloženje, inherentno je svjetlo i snaga što nadilazi svjetlo i snagu običnih ljudskih riječi i daje im posebni i jedinstveni auktoritet«. ¹⁹ Zato se slobodno može govoriti o posvećenju ljudi po Božjoj riječi. ²⁰

Da bi se ta posvetilačka djelotvornost Božje riječi shvatila, potrebno je uočiti samu filozofiju kao i teološku narav riječi uopće. ²¹

Pravi značaj djelotvornosti riječi proizlazi iz toga što se po riječi stvara zajedništvo među osobama time što se dvije nutrine otvaraju i jedna drugoj preko znakova riječi saopćavaju te tako omogućuju i ostvaruju prisutnost jedna drugoj. Božje riječi su poziv Božji upravljen čovjeku na zajedništvo u Troosobnom životu. Po riječi Bog otvara svoju nutrinu čovjeku, uspostavlja s njime dijalog ²² i postaje za čovjeka na jedan novi način Prisutnost. Time Bog saopćava ne toliko spoznaju o sebi koliko samoga sebe i uspostavlja prijateljstvo sa sinovima ljudskim. Vrhunac saopćavanja nutrine ostvario se u Jedinorođenoj Riječi — Kristu. Zato i jest najveća djelotvornost Kristove riječi. Sve ostale riječi Pisma su spasiteljski djelotvorne ukoliko su upravljene na Krista »Krist u postajanju« ²³ ili su ovisne o Kristu. U Njemu je naime omogućen definitivni susret čovjeka i Boga te stvaranje potpunog zajedništva s Ocem u Duhu Svetome.

Taj osobni susret u i po riječi Božjoj postaje stvaran ukoliko čovjek slobodno prihvaća riječ i na nju »Bogu odgovara 'poslušnom vjeron' (Rim 16,26; usp. 1,6; 2 Kor 10,5-6) kojom čovjek čitava sebe slobodno Bogu izručuje stavljajući na raspolaganje 'Bogu objavitelju potpuno i odano služenje uma i volje' i dajući slobodan pristanak objavi koju je on dao«. ²⁴ Taj je odgovor Bogu objavitelju odgovor samome Kristu — jedinorođenoj riječi. ²⁵ I razgovor po Riječi stavlja čovjeka u

19. Kard. A. BEA, *Valeur pastorale de la Parole de Dieu dans la liturgie* u *La Maison Dieu* 47—48, 129—148.

20. MARTIMORT, A. G., *L' Eglise en prière*, Paris 1961, 195.

21. Literaturu o filozofiji riječi vidi u *Encyclopédie de la foi* III, 273. M. MARKOVIĆ, *Dija, lektička teorija značenja*, Beograd (Nolit) 1961. K. RAHNER se tuži u članku *Priester und Dichter*, da nemamo razradene teologije riječi (*Schriften zur Theologie* III, 349). Usp. SCHILLEBEECKX, *Révélation et théologie*, 39. LEO SCHEFFCZYK, *Von der Heilsmacht des Wortes*, Grundzüge einer Theologie des Wortes, München 1966. R. LATOURELLE, *Théologie de la révélation*, Desclée de Brouwer 1963, 336—341. Literaturu o teologiji riječi vidi i u *Encyclopédie de la foi* III, 307—308.

22. »Bog, koji je jednog progovorio, bez prekida razgovora sa Zaručnicom svoga ljubljenog Sina« (DV 8, 3). »U svetim knjigama, naime, Otac nebeski s velikom ljubavlju dolazi u susret svojim sinovima i s njima razgovora« (DV 21). »Čitanje Svetoga pisma treba da prati molitva: da ono postane razgovor između Boga i čovjeka« (DV 25).

23. SCHILLEBEECKX, E. *Le Christ sacrament de la rencontre de Dieu*, Paris (Ed. du Cerf) 1960, 36). A i svaka riječ je utoliko riječ ukoliko ima udijela na Božjoj riječi — Kristu. Usp. SCHLIER, *La parola di Dio*, 209.

24. DV 5.

25. »Kršćanska vjera je susret s 'Emmanuelom', s Isusom Kristom i u njemu s živom Riječi Božjom. Kada Sveto pismo nazivljemo Riječ Božja (tako ga nazivljemo jer ono to uistinu i jest), mislimo na Pismo kao svjedočanstvo koje su dali proroci i apostoli za jedinu Riječ Božju, za Židova Isusa, koji je Krist Božji, naš Spasitelj i naš Kralj zauvijek. Kad' to ispovijedamo kad se usuđujemo propovijedanje Crkve zvati Riječju Božjom, treba time podrazumijevati najvažestaj Isusa Krista, koji je pravi Bog i pravi čovjek, za naše spasenje. U njemu Bog dolazi nama u susret. Kada kažemo: vjerujem u Boga, to znači konkretno: vjerujem u Gospodina Isusa Krista« (BARTH, KARL, *Esquisse d' une dogmatique*, Neuchâtel 1960, 13).

stanje predanja, zajedništva s Bogom te preoblikuje njegovu nutrinu.

Odgovor na riječ Božju ne daje se jednom zauvijek nego se čovjek kršćanin u susretu s riječju kroz čitav svoj život obraća do potpune svoje preobrazbe. Riječ ga vodi »produbljenju u egzistenciju« u čemu je Sören Kierkegaard vidio nužni uvjet da se istinski uđe u kršćanstvo.²⁶ Tako se na čovjeku, koji se hrani riječju,²⁷ sve više ostvaruje spasenje. To je *dinamički karakter djelotvornosti riječi* Božje. »Sve je Pismo pisano za pouku, za odgajanje u pravедnosti, da čovjek Božji bude savršen, opremljen za svako dobro djelo« (2 Tim 3,16-17).

Ta djelotvornost riječi omogućuje da se Kristov pashalni misterij ostvari na čovjeku i po riječi. Krist je pobjednik i preko evanđeoske poruke svoju pobjedu nad grijehom čini djelotvornom u srcu slušalaca, onih koji po riječi i u riječi žive vjeru sve do časa kada će iz skrivene i prolazne objave po riječi preći u konačno očitovanje. Riječi su ujedno poziv da čovjek živi u skladu sa spasenjem koje se zbilo i koje je objavljeno. A cilj je da se Kristovo otkupljenje protegne do u pojedinih života.²⁸ Štoviše: kršćanin može pobijediti grijeh, pače postati striktno nepogrešiv ako ostane s Kristom sjedinjen, ako pusti da u njemu djeluje Riječ. Grijehit će samo onda ako prestane biti poslušan istini.²⁹

Djelotvornost Božje riječi očituje se dakle u sve većem i intenzivnijem dioništvu u Riječi, te na taj način omogućuje »postojanost u nauci« apostolskoj i zajedništvu, u lomljenju kruha i molitvama³⁰ omogućuje sve dublje ulaženje u istinu i život tako da čovjek postane savršen.³¹ I po riječi se na čovjeku pojedincu i zajednici sve više ostvaruje uskrsni misterij jednom zauvijek ostvaren na Kristu. S pravom se zato riječ Pisma uspoređuje s kruhom života.³²

Iz rečenoga je jasno da se ne radi samo o nekom intelektualnom djelovanju nego o životnom ulaženju u samu nutrinu Prisutnosti Božje čime se ostvaruje susret — zajedništvo Boga i čovjeka. »A tolika je sila i moć u riječi Božjoj da je ona uporište i životna snaga Crkvi, a sinovima Crkve ona je jedrina vjere, hrana duši, čisto i nepresušno vrelo duhovnog života.«³³ Ta riječ Božja »rasvjetljuje duh, učvršćuje volju i srca ljudska raspaljuje na ljubav Božju.«³⁴

Potrebno je istaći da djelotvornost riječi Božje nije samo u vertikali Bog-čovjek. Spasenje je socijalno i proteže se na samu materiju

26. CONGAR, Y. *Jésus-Christ*, Paris (Ed. du Cerf) 1966, 125.

27. »Crkva je uvijek častila božanska Pisma slično kao i samo Gospodinovo Tijelo budući — osobito u sv. liturgiji — ne prestaje uzimati i pružati vjernicima kruh života tako sa stola riječi Božje kako sa stola Tijela Kristova« (DV 21).

28. Usp. SCHLIER, *La parola di Dio*, 66s.

29. I. DE LA POTTERIE, S. J., *L'Impeccabilité du chrétien d'après 1 Jn 3, 6-9*, u *La vie selon l'Esprit*, Paris (Unam Sanctam) 1965, 197-216, napose: *Parole de Dieu et Impeccabilité*, str. 208-216.

30. DV 10.

31. Usp. DV 11, 2.

32. Usp. DV 21, 1.

33. DV 21.

34. »Omne verbum Evangelii, cum sit efficax exhibitio amoris Dei ad homines, quo vera autocommunicatione sese ipse eis dat, est etiam efficax coniunctio hominum inter se. Id valet fortibus de verbo sacramentali, cum omne opus operatum hominem intimius et profundius inserat corpori Christi Mystico« (K. RAHNER na Kongresu o teologiji II vatikanskog sabora u Rimu 1966). Usp. *De Ecclesia* 35, 1 i 36, 2.

35. Prisutan je u misnoj žrtvi po osobij službenika ... pod euharistijskim prilikama ... po moći u sakramentima ... Prisutan je kad Crkva moli.

koja čeka oslobođenje (Rim 8,21). Riječ je uistinu data da u prvom redu čovjek uđe što više u nju i da ga ona preobrazi i učini što sličnijim Jedinorođencu — Kristu Spasitelju. Ali je data čovjeku kršćaninu da po njemu uđe u međuljudske odnose,³⁶ i da po čovjekovoj stvaralačkoj moći preobražava i sav materijalni svijet podvrgavajući ga Kristu.

Način djelotvornosti riječi Božje

Riječ je djelotvorna jer omogućuje susret-zajedništvo Boga i čovjeka. Ovaj susret Boga i čovjeka po riječi možemo protumačiti jedino Kristovom prisutnošću u riječi i po riječi.

Proslavljeni Krist — Kyrios — živi u Crkvi i po Crkvi prisutan u našoj povijesti. Jedan te isti Krist na različite načine preko znakova i različitim intenzitetom prisutan je u zajednici otkupljenih, a po njoj dolazi i onima koji još nisu ušli u njegovo otkupljenje. Konstitucija o liturgiji u br. 7 nabraja različite načine te prisutnosti³⁵, među kojima izričito spominje i Kristovu prisutnost po riječi: »Prisutan je u svojoj riječi, jer on govori kad se u Crkvi čita Sveto pismo«³⁶. Ova nauka o Kristovoj prisutnosti u riječi nije bila donesena u enciklici *Mediator Dei* gdje se nabrajaju ostali vidovi Kristove prisutnosti, ali je ona duboko ukorijenjena u nauci Svetoga pisma³⁷, prisutna je u svoj tradiciji³⁸, Crkva ju je ispovijedala kultom koji u liturgiji daje knjizi Pisma³⁹. Tu su nauku posebno isticali protestantski teolozi a u posljednje vrijeme i pred sazivanje Sabora sve više se naglašavala i među katoličkim teolozima⁴⁰.

U riječi i po riječi proslavljeni Krist susreće se s onim koji ga sluša i na taj način postaje prisutan. Ne radi se o nekoj lokalnoj koegzistenciji dvaju bića⁴¹, nego o prisutnosti koja se ostvaruje ukoliko se Bog saopćava čovjeku preko riječi i tako postaje u njemu aktivan izvršujući otkupljenje koje se zbilo na samome Kristu. To je dakle *aktivna prisutnost Kyriosa* koji govori preko Crkve. Riječ, koju čovjek sluša ili čita, uvijek vodi živou osobi. No riječ koju Kyrios naviješta

36. Usp. Konst. o sv. lit. br. 33, DV 21.

37. Usp. SCHLIER, *Parole*, u *Encyclopédie de la foi* III, napose str. 292 s i *Parola di Dio* 14—44. U izrazu *ho logos tou Theou* je ovo *tou Theou* ponajčešće genitiv subjektivni.

38. IGNACIJE ANTIOH. *Ad Phil.* 4, 1. Sv. Augustin napose kada govori o propovijedanju Vidi kod GRASSO *L'annuncio della salvezza*, Napoli 1966, 68—70. Poznata je ona Augustinova: *Christus Christum praedicat*. »Moglo bi se reći da za Oce Biblija je Krist jer svaka njezina riječ vodi nas onome koji ih je izgovorio i stavlja nas u njegovu prisutnost. EVDOKIMOV, *L'Orthodoxie*, Neuchâtel 1965, 187.

39. O tome je govorio na Kongresu o teologiji II vatikanskog sabora u Rimu. A. Martimort. Pokazao je iz otaca i starih liturgija, istočnih i zapadnih, da se proglaš evanđelja u liturgiji uvijek dočekivao kao stvaran iako nevidljiv susret sa samim Kristom Gospodinom.

40. Usporedi napose A. G. MARTIMORT, *L'Eglise en prière*, Introduction à la liturgie, Paris 1961, 87, 89, 112, 115, 204, 113, 354.

41. »Haec praesentia nec initio concipienda est tamquam otiosa coexistentia localis duorum entium, qui talis iam haberetur sola omnipraesentia divina nec ad salutem hominis nec ad gloriam Dei prodesset. Haec praesentia potius constituitur autocommunicatio divina, quae Deus ipse, ut est in se, immediate se exhibet ut obiectum et co-principium vitae humanae, quae participat vitam divinam ipsam et quidem omnibus illis mediis, quae hanc autocommunicationem divinam historice, socialiter et culturaliter et praesentem reddunt et significant et efficiunt« (K. RAHNER na Kongresu o teologiji II vat. sabora).

42. DR B. DUDA, *Trinitarni aspekti Kristove prisutnosti u kulturalnoj zajednici*, (komunikacija na Kongresu o teologiji II vat. sabora u Rimu 1966), vidi *Bogoslovskaja smotra* XXXVI (1966), 3—4, 668.

»in forma Ecclesiae« nikada ne dolazi sama, nego je popraćena djelovanjem Duha Gospodnjega koji prosvjetljuje i potiče čovjeka da se istinski po riječi susretne s Bogom i uđe još više u zajednicu s njime. Duh je ozračje koje omogućuje svaki susret s Bogom, pa i susret po riječi. On je Pristup Ocu⁴² kojim jedino —preko bilo kojega znaka (signum) — možemo ući u sam život Trojedinoga Boga (res significata). Riječi su Kristove riječi Crkve u kojoj djeluje Duh (1 Kor 3,16). Prva Crkva je životno iskusila da je Kyrios po Duhu vodi: »On uzvišen Božjom desnicom, nakon što je od Oca primio obećanog Duha Svetoga, ovoga je izlio, kako sami vidite i čujete« (Dj 2,33). To je Duh koji je preko Krista djelovao za njegova zemaljskoga života i bio unutarnji poticaj i veza s onima koji su ga slušali. A toga Duha je Krist obećao poslati Crkvi kada bude proslavljen (usp. Iv 16,7, 7,39), Duha koji treba uvesti Crkvu u puninu istine (usp. Iv 16,13). Duh je djelovao i preko apostola (Dj 15,28), on »uvodi svoje vjerne u svu istinu te čini da u njima obilno stanuje riječ Kristova« (usp. Kol 3,16). Tako i sada riječ Božja, napisana ili usmeno prenašana, jest susret s proslavljenim Kristom u Duhu po riječi za koju svjedoči Crkva. I u sadašnjoj fazi ekonomije spasenja Duh Sveti je *unutarnji poticaj* koji omogućava susret po riječi Kristovoj s Ocem, a ujedno svojim djelovanjem učvršćuje kršćane u njihovu prijanjanju uz Istinu i Život. On čini da riječ koju slušamo ili čitamo boravi životno u kršćaninu i da po njoj pobjeđujemo Zloga (1 Iv 2,14). On je Duh Istine i njegova prisutnost je obećana zajednici Crkve da bi mogla shvatiti i prodrijeti dublje u istinu koju je Krist donio (Iv 14,26; 16,13). Ovo djelovanje Duha Svetoga teolozi su srednjega vijeka nazivali »locutio interna« i to je milosna komponenta potrebna da bi čovjek mogao uzvjerovati⁴³. Oni koji su se krštenjem pripojili proslavljenom Kristu i primili Duha tim samim su otvoreni riječi Božjoj i imaju objektivnu dispoziciju da riječ Božja u njima postane plodna.

Budući da je Kyrios prisutan po riječi i u riječi, zato i služba riječi posjeduje stvarnu i objektivnu djelotvornost »*ex opere operantis Christi*« — kako mi kažemo »*ex opere operato*«. Ova djelotvornost ostvaruje se na drugi način i drugačijim intenzitetom nego u sakramentima. Ali kao i kod sakramenata tako i u naviještanju riječi djelotvornost nije bitno povezana uz osobu onoga koji naviješta, nego uz osobu Krista Gospodina. Hereza donatizma ostaje hereza kad se radi i o službeniku riječi. Ipak kao i kod sakramenata tako i u naviještanju riječi veliku ulogu igra *svetost i osobno shvaćanje službenika* kao i otvorenost i prijemljivost onoga koji sluša. Angažiranost službenika da prenose Kristove riječi i po njima ga učini prisutnim i djelatnim u određenoj sredini još je odlučnija nego kod sakramenata⁴⁴. Sveti Pavao kaže: »Mi vjerujemo i zato govorimo« (2 Kor 4,13). Svećenik je u službi riječi (Usp. 6,4) unutar svete zajednice koja svom svojom pojavnošću

43. O djelovanju Duha u riječi vidi kod I. DE LA POTTERIE, S. J., *L' onction du chrétien par la foi, u La vie selon l' Esprit*, Paris (Unam sanctam) 1965, 107—167. Isti, *Lo Spirito Santo nella vita cristiana secondo il IV Vangelo*, u *Catechesi con San Giovanni*, Paidéia—Brescia, 1965, 99—115.

44. SCHILLEBEECKX *Révélation et théologie*, 48. K. RAHNER, *Priester und Dichter, u Schriften zur Theologie III*, 367ss.

treba očitovati Duha Posvetitelja. Krist, prisutan po Riječi, Duhom Svetim djeluje na zajednicu otkupljenih. Onaj koji se stavlja u službu Krista navješćujući riječ morao bi sam biti njome preobražen. Zato se za što uspješniju djelotvornost riječi Božje traži da služba Riječi bude ujedno i ispovijedanje vjere te da oblikuje harmoničnu cjelinu s osobnim životom službenika. Staleška milost i posebna karizma data mu je uostalom za tu svrhu. Samo tada je Krist potpuno prisutan u riječi, koja se naviješta, kada je prisutan na poseban način u onome koji osobnom vjerom svjedoči za riječ. Tada se milost svjedočenja najbolje očituje u ljudskom liku. To poimanje Kristove prisutnosti u službi riječi i djelotvornost, koja ima različiti intenzitet, očuvat će službenika od smiješnog pokušaja da svoje osobno shvaćenje (ili neshvaćenje) riječi podmetne samoj Božjoj riječi⁴⁵. Riječ Božja se naviješta i prezentira ljudima u svojoj pravoj naravi samo onda kada u službu riječi apostol stavlja svu svoju egzistenciju tako da ova postane ilustracija same riječi i neka vrst u život pretočene Božje riječi.

Za djelotvornost riječi Božje traži se i *raspoloživost onoga kome je riječ upravljena*. A to je otvorenost duha i prijemljivost volje. Sveto pismo često opisuje situaciju naroda koji se zatvara Božjoj riječi kao da je postao gluhi i nijem, a neposlušnost riječi čine beskorisnima uši i usne (Post 11,1—9; Bro 8,11—12; Sam 3,1; 28,7—13). Raspoloživost slušalaca ili čitalaca Božje riječi samo je odgovor na nutarnji poticaj Duha kome se može čovjek iznevjeriti, pa čak i prezreti ga.

Način djelotvornosti riječi Božje nije dakle magična a niti mehanika. Uz Kristovu prisutnost po riječi i djelovanje Duha traži se suradnja navjestitelja i samoga slušaoca. Kada su ostvareni svi ti preduvjeti, riječ koja se naviješta napose u liturgijskoj akciji *može istinski preobraziti nutrinu čovjekovu* i omogućiti mu spasenje. I riječi »Per evangelica dicta delectantur nostra delicta«, koje izgovaramo poslije čitanja evanđelja, nisu tek lijepa želja nego istinski pokazuju da pročitane Božje riječi proizvode spasenje u onima koji su se po njima susreli s Kristom. Isto vrijedi i za riječi koje izgovaramo prije čitanja homilije u časoslovu: »Evangelica lectio sit nobis salus et protectio«.

Specifičan učinak — plod riječi jest *vjera*⁴⁶. Riječ poziva na vjeru i traži odgovor »poslušne vjere« (Rim 16,26) kojom čovjek čitava sebe Bogu slobodno izručuje stavljajući na raspolaganje »Bogu objavitelju potpuno i odano služenja uma i volje«⁴⁷. Stoga se ta djelotvornost riječi ne može poistovetiti s djelotvornošću sakramenata koji pretpostavljaju vjeru te posadašnjuju i ponazočuju sam Kristov pashalni misterij. No i kod riječi kao i kod sakramenata postoji ista sakramentalna struktura jer se milost vjere daje spasiteljskom snagom Kristovom po samoj službi riječi⁴⁸.

45. SCHILLEBEECKX., nav. dj., 48; SCHIÏER., nav. dj., 38, 39—44.

46. Usp. Konstitucija o sv. liturgiji br. 9.

47. DV 5.

48. Usp. E. SCHILLEBEECKX. »Parole et sacrement dans l' Eglise«, u *Lumière et Vie*, 9 (janvier-mars 1960), 33, cit. R. LATOURELLE, S. J. *Théologie de la révélation*, Desclée de Brouwer 1963, 243. Za Schurr-a propovijedanje riječi je occasio za davanje milosti. L. Agustoni drži da propovijed kao i blagoslovinje proizvodi milost ex opere operantis. J. Betz smatra da propovijed proizvodi milost ex opere operato, ali samo aktualne milosti. Semmelroth i Schillebeeckx govore o sakramentalnosti propovijedanja vodeći računa o različenosti naviještanja riječi i dijeljenja sakramenata. Usp. R. LATOURELLE, ondje.

Kristova prisutnost po riječi i Kristova prisutnost po sakramentima ipak su najuže povezane i jedna o drugoj ovisne. Bez propovijedanja riječi ne može biti potpune djelotvornosti sakramenata. Plodnost se name sakramenata ostvaruje na onome koji se po vjeri sjedinjuje s Kristom, prisutnim u sakramentima⁴⁹. Zato je služba riječi najuže povezana sa službom sakramenata. »Vjera je 'initium salutis', a sakrament je dovršenje spasenja. Sakrament daje ili povećava posvetnu milost, dok propovijedanje daje samo aktualne milosti koje nas potiču na poslušnost vjere. Vjera, probuđena i hranjena riječju, jest životni prostor sakramenata. Zato je Krist povjerio istom ministeriju službu riječi i sakramenata⁵⁰.

Riječ Božja je potrebna ne samo za shvaćanje i prihvaćanje sakramentalne ekonomije nego i za *samu konstituciju sakramenata*. I riječ je Božja najdjelotvornija kada je ona kao »verbum fidei« konstitutivni dio sakramenta. Vrhunac djelovanja riječi nalazimo kod euharistije gdje je riječ Božja najsažetija, a ujedno najdjelotvornija, jer riječi pretvorbe ponazočuju i čine najdjelotvornijim proslavljenoga Krista u zajednici Crkve⁵¹ ne samo preko riječi nego i preko euharistijskoga znaka.

Riječi Božje, nadalje, pomažu da *sav svoj život možemo učiniti sakramentalnom prisutnošću Božjega bića*⁵² tako da »verbum fidei« postane forma naše egzistencije ukoliko nas stavlja u preobrazujući susret s Kristom po vjeri, potiče u nama ljubav i podržava nadu te naš život čini sakramentom susreta s Bogom.

Konačni učinak Božje riječi sastoji se u tome da *čovjeka pojedinca i zajednicu preobražava u Riječ Božju*, odnosno da riječ Božja postaje forma ljudskoga života. To znači da je zadatak Božje riječi isti kao i zadatak Krista, utjelovljenje Riječi, tj. da nas suoblikuje Logosu, osobnoj Riječi te da tako u njoj svi postanemo jedna Očeva Riječ, izražena u mnoštvu egzistencija, da svi budemo u Riječi Jedan (Gal 3,28), Čovjek. Susret po riječi Božjoj s Jedinorođencem već ovdje na zemlji ostvaruje eshatološki učinak — potpuno zajedništvo s Ocem u Duhu.

Suoblikovan Logosu, stvaralačkoj Riječi, (Iv 1,3) Čovjek — mistični Krist može osmišljavati sav svijet i svu aktivnost unijeti u Krista. I bit života vječnoga je da spoznamo Krista (usp Iv 3,36), da uđemo u Logos sa svom konkretnošću svoga života. A to znači da rećemo »da« Riječi. Svatko tko joj odgovori »ne« (usp. 2 Kor 1,19—20) ulazi u *a — logos*. »To je onaj koji nema riječi i koji nije riječ, nijemi koji nema ništa reći, to je apsolutna šunja nepostojećega, konačno druga smrt, o kojoj govori Otkrivenje (2,11; 20,6.14; 21,8)«⁵³.

Ta djelotvorna *Božja riječ je povjerena svećeniku*⁵⁴. Svećenik je prenosi pokoljenjima⁵⁵ nastojeći da riječ Božju inkarnira u svakom

49. Kod krštenja djece vjeru pojedinca nadomještava vjera Crkve-zajednice.

50. E. SCHILLEBEECKX, *Révélation et théologie*, 46.

51. RAHNER, nav. mj. 362. SCHLIER, nav. dj. 85 I na Kongresu o teologiji II vat. sabora u svome predavanju *De praesentia Domini in communitate cultus: synthesis theologica*, KARL RAHNER je istakao: »Summus iste gradus intensitatis verbi, et quidem specificè altissimus, habetur in illo verbo, quod est aut forma sacramenti aut ipsum signum sacramentale totum«.

52. Usp. *De Ecclesia* 50, 2.

53. P. EVDOKIMOV, *Le Mystère de la Parole, u Bible et vie chrétienne* br. 11, 1955, 12.

54. Usp. Dj 6, 4; 1 Kor 1, 17.

vremenu i na svakom mjestu te da tako bude dostupna svakome naraštaju. Time sam svećenik u spašavanju svijeta ne samo dijeleći sakramente nego i propovijedajući vjerno i predano Kristovu djelotvornu riječ⁵⁶.

Po zajednici Božjega naroda Logos, u koji ona ulazi po riječi, postaje Logos — Smisao kozmosa. Time se ostvaruje i proročka uloga svakoga kršćanina po i u susretu s Riječju Božjom. Tako Crkva, koja živi od riječi, tu riječ pretače u ljudske riječi i ljubavlju koju ulaže u to da ih prenese naraštajima, omogućava i donosi spasenje. Odatle proizlazi zadatak i briga Crkve da pusti kako bi je riječ što više preobrazila, te da, njome preobražena i prenijeviši je ne samo u djela nego i u što razumljiviji oblik prihvatljiv za čovjeka svakoga doba, uzmogne što djelotvornije vršiti ulogu koju je sam Krist vršio za svoga života. Crkva je tako i po propovijedanju »ovjekovječeni sakrament spasenja svijeta«⁵⁷.

SUMMARIUM

De efficacia Verbi Dei. — Huiusmodi efficaciam expresse innuit Sacra Scriptura (Hebr 4,12; Jac 1,21; 1 Thes 2,13), liturgia post lectionem Evangelii, Constitutio dogmatica DV (8,3; 21). Duplex est aspectus efficaciae: gno-seologicus et soteriologicus in sensu stricto. In utroque casu hoc fit in situatione dialogica qua homo transformatur, crescit in communionem cum Patre per Filium in Spiritu Sancto. Non solum per sacramenta sed etiam per Dei Verbum actualizatur in homine — diverso modo et intensitate — mysterium paschale, transitus a morte peccati in vitam novi hominis. Per Dei Verbum homo transformatur in Logos et ita dat Sensus mundo, maxime autem vitae sociali. Modus efficaciae explicatur praesentia Christi in verbo et per verbum. Dei Verbum est efficax quia — in oeconomia sacramentali — est verbum Christi glorificati »in forma Ecclesiae«. Ideo haec efficacia aliquo modo est ex opere operato. Ad fructuositatem Dei Verbi requiritur cooperatio ministri et audientis et unctio Spiritus Sancti. Effectus specialis Dei Verbi est oboedientia fidei, summus autem gradus efficaciae datur in sacramentis. Non sunt duae efficaciae, una sacramentorum alia verbi, sed unica et dependens efficacia sacramentorum et verbi, i.e. actualizatio redemptionis in homine et in communitate ecclesiali. Diversa autem sunt signa ideo et gradus intensitatis, i. e. res significata, communitio nempe cum Patre per Christum in Spiritu Sancto.

55. Svećenik je »pastir« jer vodi Kristove ovce na pašu Riječi Božje i sakramenata. Tako je **Regula pastoralis** GRGURA VELIKOG ne traktat o organizaciji župe i biskupije nego o propovijedanju.

56. D. GRASSO, S. J., *L'annuncio della salvezza*. Teologia della predicazione, Napoli 1966; O. SEMMELROTH S. J., *Wirkendes Wort*, Frankfurt a/Main, u francuskom prijevodu: *Parole efficace*, Editions Saint-Paul, Paris 1963; LEO SCHEFFCZYK, *Von der Heilsmacht des Wortes*, München 1966. V. SCHURR, *Wie heute predigen*, Stuttgart, 1949; Dr TOMISAV SAGI-BUNIC, *Problem teologije propovijedanja, u Riječ Božja zajednici* — Zbornik liturgijskog tečaja II, Zagreb 1963.

57. K. RAHNER, na Kongresu o teologiji II vat. sabora. Vidi u *Bogoslovska smotra* 36 (1966) 3—4, 668.